

Sociologický výzkum

Fáze výzkumu a procedury



INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

VY_32_INOVACE_ZSV3r0107
Mgr. Jaroslav Knesl

Sociologický výzkum vs. průzkum

- **Výzkum** - bývá intenzivní, zaměřený, systematický, rozsáhlý
- **Průzkum** - sleduje spíše orientační cíle. Mohou předcházet rozsáhlejšímu výzkumu.
- Často se zkoumá jen určitý **vzorek** ze základního souboru.
- Pro rychlé průzkumy veřejného mínění se nejčastěji používá tzv. **kvótní výběr**, kdy se respondenti vybírají podle předem stanovených proporcí kvót určených statistikou.
- Tzv. **panelové šetření** je založeno na dlouhodobějším kontaktu s tzv. panelem - souborem stálých respondentů.

Sociologický výzkum – fáze výzkumu

1. **Systém poznatků** - předchází každému výzkumu. Je tvořen souborem empiricky podložených a zobecněných faktů o daném jevu.
2. **Dokumentace a data** (předcházející) - spolehlivé a ověřené, vždy být podkladem pro stanovení tématu výzkumu. Mohou je tvořit záznamy o dané problematice rešerše (výtahy z literatury), závěry z podobných výzkumů apod.
3. **Téma výzkumu** - jde o to stanovit : **výzkumnou otázku** (Co ? Proč ? Jak? Kde ? K čemu ?), **problém** (Teoretický nebo praktický?), **cíl** (Diagnostický - předpověď, deskriptivní - popis, explanační – vysvětlení?), **objekt** (zkoumaná populace).
4. **Úvodní projekt** - Měla by být stanovena **úvodní hypotéza**, konkretizovány oblasti zkoumání, zvoleny **metody** (Kvalitativní, kvantitativní) v návaznosti na ně výzkumné **techniky** (dotazník, rozhovor, pozorování, experiment, analýza dokumentů, sociometrie, kazuistika)

Sociologický výzkum – fáze výzkumu

5. Předvýzkum: Pilotáž – prověřuje věcnou stránku.
Pretest – prověřuje formální stránku.
6. Realizace
7. Analýza údajů
8. Závěrečná tvrzení
9. Interpretace a systematizace nových poznatků
10. Praktická aplikace (doporučení)

Metody: Statistická

- Velký počet případů, které se kvantifikují, a odhaduje se jejich budoucí vývoj (trend)
- Statistická indukce – z výběrového souboru lze provádět odhady na základní soubor
- Soubor se vybírá náhodně
- Na závěr - srovnání a třídění
- Následuje statistický číselný popis.
- Pro přehlednost - tabulky a grafy.
- Různé číselné charakteristiky : průměry a odchylky, funkce (jevy a jejich proměny), souvztažnosti (korelace)
- Věcná interpretace

Metody: Experimentální

- **Soubory jedinců vytržených z normálních podmínek**, nebo vybírá soubory z těchto podmínek již předem vytržené (laboratorní a přirozený experiment)
- Slouží k odhalování **kauzálních (příčinných) vztahů**.
- Skupině osob 1 je dán jiný druh podmínek, než skupině 2 (aby mohl být určen výsledek změny)
- Složky experimentu tvoří **jev A, který je zaváděn** (nezávislá proměnná) a **jev B, který je jevem A vyvolán, pozorován a zaznamenán**.

Metody: Monografická

- Zkoumání omezených nebo nějak ohraničených jevů, v přirozených podmínkách.
- Rychlé údaje o daném jevu
- Nebezpečím jsou :

intuitivnost (domněnky, nerelevantní případy) a omezené možnosti zobecnění

Metody: Historická a typologická

- Historická

- Vychází se z pramenů a dokumentů a sleduje se kontinuita vývoje zkoumaných jevů (rodina, škola, rozhlas, televize)
- Sleduje se které faktory v minulosti ovlivnily současný stav jevu a snaží se dělat prognózy dalšího vývoje.

- Typologická

- Typ - myšlenková konstrukce obsahující podstatné podobnosti (charakteristické rysy) vybraných jevů.

Dotazník

- Nejčastější výzkumný nástroj, spojený často s kvantitativní analýzou.
- Krátký a obsažný
- **Výhody** : velký soubor na velkém prostoru, mnoho informací, snadno zpracovatelné, rychlé, levné
- **Nevýhody** : Nepružný k nepředvídaným situacím, nelze jít do hloubky, ověřování platnosti, malá návratnost.

Zásady konstrukce dotazníku

- **Otázky** by měly být **srozumitelné a nabádat k vyčerpávajícím odpovědím** (v případě otevřených otázek)
- **Rozebrat zkoumané téma**, → **prvky** tématu seřadit **do bodů**, → přetvořit na **otázky** → smysluplně seřadit
 - Nejprve **fakta** později **hodnocení** a nakonec **intimní** otázky.
 - **Na úvod jednodušší**, které **vzbudí zájem** respondenta a stejně pak po čtvrt hodině dotazování, kdy se dostavuje únava.
 - Nejdříve **obecné** → později **zvláštní**
- **Plynulé přechody** mezi otázkami
- **Ne choulostivé** otázky
- Zařazovat **kontrolní, ověřovací otázky**

Dotazník - Typy otázek

- **Zavřené** - předvídají možné odpovědi. Respondenti se „trefují“ do předepsaných odpovědí (nebezpečí vsugerování odpovědi)
- **Otevřené** - dávají respondentovi naprostou volnost odpovědi a kategorizovány jsou později (náročné)
- **Alternativní** – navzájem se vylučující (ano-ne, muž-žena), lze doplnit neutrálním – nevím
- **Fiktivní dialog** - krátké příběhy - obrázky - fotografie – komiks, jde-li o choulostivé problémy
- respondenti vyberou osobu v dialogu jejíž názor je jim nejbližší
- **Filtrační otázky** - se umísťují před soubor otázek - jejich cílem je vyloučit nekompetentní respondenty



Úkol: Seřadíte otázky dotazníku podle zásad jeho konstrukce.

- A. **Vstanete ihned, když vám zazvoní budík?** Ano/ne, polehávám/ne, přetočím budík na později/ne, pravidelně zaspím
- B. **Když daný termín nesplníte, vyčítáte si to?** Ano/ne/záleží na následcích
- C. **Pohlaví:** muž/žena
- D. **Plníte Vámi zvolené termíny?** Ano/spíše ano/spíše ne/ne
- E. **Vyhovuje Vám, že se v takových situacích takto chováte?** Ano/ne
- F. **Pokud plníte úkol na poslední chvíli: cítíte se ve stresu/cítíte se klidně**
- G. **Plníte termíny zadané někým jiným?** Ano/spíše ano/spíše ne/ne
- H. **Vzbudí vás budík?** Ano/ne
- I. **Váš věk (vypište):**



Řešení

- I. **Váš věk:**
- C. **Pohlaví:** muž/žena
- H. **Vzbudí vás budík?** Ano/ne
- A. **Vstanete ihned, když vám zazvoní budík?** Ano/ne, polehávám/ne, přetočím budík na později/ne, pravidelně zaspím
- D. **Plníte Vámi zvolené termíny?** Ano/spíše ano/spíše ne/ne
- G. **Plníte termíny zadané někým jiným?** Ano/spíše ano/spíše ne/ne
- B. **Když daný termín nesplníte, vyčítáte si to?** Ano/ne/záleží na následcích
- F. **Pokud plníte úkol na poslední chvíli:** cítíte se ve stresu/cítíte se klidně
- E. **Vyhovuje Vám, že se v takových situacích takto chováte?** Ano/ne



Úkol k zamyšlení: Jakých chyb se dopustili autoři následujících otázek.

- Hodnotí tví kamarádi tvé oblečení kladně?
 - Multiplikační chyba (názory kamarádů se mohou rozcházet)
- Máš rád vepřové, nebo hovězí?
 - Omezený, neúplný výběr (chybí kuřecí, rybí ad.)
- Považujete za přípustné, aby stát omezoval občanské svobody v zájmu vyšších společenských cílů?
 - Které svobody ve jménu jakých cílů (příliš kategorická odpověď za nejasných podmínek)
- Nezdá se Vám že nesdílíte všeobecnou nespokojenost s nespolečenským chováním nepnoletých?
 - Komplikovaná, nesrozumitelná (příliš mnoho negací)
- Souhlasíte s textem Lisabonské smlouvy?
 - Je pravděpodobné že ji někdo z respondentů četl?
- Je Váš automobil dostatečný?
 - Neověřitelné
- Souhlasíte s obecným tvrzením, že politici jsou korupčníci?
 - Příliš sugestivní

Sociologický výzkum - souhrn

- Proměnná – věk, pohlaví, národnost, bydliště, ...
- Generalizace – zobecnění, reprezentativní vzorek → aplikovatelné na celou společnost s určitým zkreslením
- Validita – schopnost měřit to, co má být měřeno

Kvalitativní výzkum	Kvantitativní výzkum
Hodně informací o málo jedincích	Málo informací o mnoha lidech
Redukce počtu respondentů	Redukce sledovaných proměnných
Vysoká validita, nesnadná generalizace	Snadné generalizace, omezená validita

Sociologický výzkum - zadání

- Libovolné téma i metoda – výběr uvést do tabulky (bude ve studijních materiálech) do příští přednášky
- Náležitosti:
 - 1.) titulní strana
 - 2.) obsah
 - 3.) prohlášení
 - 4.) teorie
 - 5.) popis (metody)
 - 6.) zpracování výzkumu
 - 7.) závěr
 - 8.) zdroje
 - 9.) přílohy - nepovinné
- Rozsah: 3-5 normostran
- Termín realizace výzkumu: listopad-prosinec
- Termín odevzdání do odevzdávnice: 23.12. 2024

Sociologický výzkum – témata?

- Volnočasové aktivity VŠ studentů (obsahová analýza, dotazník)
- Má generace vs. generace mých rodičů (dotazník, standardizovaný rozhovor)
- Jaké aplikace a jak dlouho používáme? (přímé pozorování, dotazník)
- Jak si VŠ studenti „vypomáhají při plnění úkolů?“ Kromě testů! (dotazník, standardizovaný rozhovor)
- Na čem jsme závislí? (dotazník, standardizovaný rozhovor)
- Kde se uchytí absolventi Vašeho oboru? (obsahová analýza, dotazník)
- Naletíme na dezinfo? (dotazník, standardizovaný rozhovor)
- Genderová nerovnost ve zdravotnictví (zúčastněné pozorování, dotazník)
- Jak a proč se líčíme? (dotazník, přímé pozorování)
- Jak moc a co čtou VŠ studenti mimo přípravy na výuku? (dotazník, rozhovor)
- Zjišťování názorů na různá témata

